

kiáltásakor, az Aaland-szigetek lakossága a Svédországhoz való csatlós mellett foglalt állást. A svéddek, hogy az orosz forradalom győzelmét a szigeteken megakadályozzák, gyorsan megszállották. A megszállásból eredő finn-svéd konfliktust végül is egy a Népszövetség égisze alatt tartott konferencia (amelyen résztvettek: Anglia, Franciaország, Finn és Svédország, Lett és Észtország, Dánia, Német és Olaszország) úgy oldotta meg, hogy a szigeteket a finneknek ítélte, de széleskörű autonómia adására kötelezte őket. Nem sokkal később kimondották a szigetek teljes demilitarizálását.

Az elmúlt évben Svéd- és Finnország közös akciókat indított a sziget militarizálása (új erődítmények kiépítése) érdekében. Németország jóakaratóan nézte ezt, de kikötötte, hogy az erődítési munkákban ő is részt vesz. Mindez a Szovjetunió ér-

lyes föllépése következtében meghiúsult. Az angolok s a franciák is Németország ellen foglaltak állást, ugyanakkor azonban támogatták a svéd és finn kérést.

Németország ez év tavaszán még a Szovjet és Balti államok elleni támaszpontul akarta felhasználni a szigeteket, másrészt a skandináv államokhoz fűződő kereskedelmi kapcsolatai zavartalan biztosítására. A svéd és norvég vasérc ugyanis az Aaland-szigeteken át kerül Németországba s mivel az évi 13 millió tonnát kitevő svéd vasérc termelésből 10 millió tonnát Németország vesz át, érthető a „közlekedés biztonságára“ fordított német gondoskodás. Svéd érc nélkül nem tud dolgozni a német hadipar...

Az oroszok és finnek jelenlegi tárgyalása bizonyára az Aaland-szigetek problémáját is megoldja. (Jordáky Lajos)

V I L Á G S Z E M L E

PASSZIV HÁBORÚ ÉS AKTIV SEMLEGESSÉG

Ha helyes volt a közelmúlt éveket a „háborús béke“ időszakának nevezni, úgy azt mondhatjuk, hogy most, a háború rövid, lengyelországi epizódja után, annak „békés“ periódusa következett. De nem hisszük, hogy az igazi, minden vonalon a katonai apparátus teljes megfeszítésével folytatott háború eseményekben és fordulatokban lehetne gazdagabb, de még csak annyira is változatos, mint a háborúnak ez a „békés“ formája, amely a diplomácia (= „háború más eszközökkel“) közvetítésével országokat és nemzeteket hoz össze vagy választ szét, határokat tüntet el, kormányokat és népeket táncoltat és állandó lázban tartja a népeket. Olyannyira, hogy szinte le kell mondanunk ezuttal arról, hogy rövid „szemle“ keretében valamennyire is összefogó képét adjuk az egész helyzetnek. Hanem arra kell szoritkoznunk, hogy a hónap eseményeit úgy sorakoztasuk fel, amint azok *időrendben* egymáshoz fűződnek.

Krónikánkat tehát a német-orosz egyezményvel kezdetjük, amelyet a két ország szeptember 28.-án a „határmegállapítás“ céljából kötött egymással, amelynek jelentősége nem abban áll, hogy a volt Lengyelországból mindkét nagyhatalomnak kiadta az őt megillető részt, hanem abban, hogy az új határt a két ország közötti *érdekhátárnak* nyilvánította, vagyis: Németország lemondott arról, hogy az ezen határtól Keletre eső területeken, a Balti-államokban imperialista érdekeit érvé-

nyesítse, ezen a területen teljesen szabad kezet ad a szovjetelemeknek. Ez eddig elég egyoldalú kedvezmény, mert viszont a szovjetnek, amely a saját védelmén túlmenő hatalmi célokat (és különösen Lengyelországtól!) nem követ, cserébe nem volt miről lemondania. És mégis adott a szovjet valamit cserébe: két nyilatkozatot. Ez első szóra mosolygatóan hat, mert hiszen „nyilatkozatok nem kerülnek semmibe“, de valójában elég komoly segítséget jelentenek Németország részére: erkölcsi támaszt nehéz háborúja folytatására. Az egyik nyilatkozat szerint a szovjetek támogatják Hitler „békeoffenzíváját“ és a háború folytatásáért a nyugati hatalmakat teszi felelőssé, sőt: egy célzással a szovjetek további közreműködését helyezi kilátásba Németországnak; a másik a gazdasági kapcsolatok kimélyítését mondja ki és ezzel Németország háborújának nyersanyagokkal (vasérc? petróleum? zsír? — nem tudni) való megsegítését helyezi kilátásba. Ha csak ennyi volna: nyilatkozatok, erkölcsi támogatás és jövőbeii kilátások — az is segítséget jelent, lelket önt a német háború tömegeibe, amelyeket azzal viték és visznek harcba, hogy a „szovjet segít.“ De nemcsak ennyi van, nemcsak szó — amit éppen a szovjetek mindig komolyan megtartottak —, hanem tényleges tartós együttműködésről a diplomáciai és gazdasági vonalon mindaddig, amíg a helyzet változása más politikát itél célszerűnek. Homokban tartják fejüket, akik azt hiszik, hogy a német-szovjet együttműködés „nem komoly“, hogy csak időleges és helyi előnyök kicsikarását célozza. A célok sokkal messzebbmenőek: a Balti- és Balkán-„geopolitika“ eddigi és várható eredményein túl legalább is addig az időpontig érvényesek, amikor az erőviszonyok lényegesen megváltoznak az összes államok között, konkrétan: amíg nemcsak az összes hadviselők, Anglia, Franciaország, Németország, Japán erői, de különösen Anglia ereje és befolyása eléggé lecsökken ahhoz, hogy a szovjetek számára más politikát tegyen szükségessé és lehetségessé. Mint minden államnak, úgy a szovjetelemek is mindenkor azzal az ellenségével kell együttthaladnia, aki az adott helyzetben legkevésbé veszélyesnek tűnik és a legtöbb előnyt nyújtja. Németország minden jel szerint még jó ideig a gyengébb, vagyis a kevésbé veszélyes ellenségnek számít és szorongatott helyzetében jelentős pozíciók átengedésére hajlandó és ha ezért „fizetni“ kell, ha ezért háborús erejét *viszonylagosan* növelő támogatásban kell részesíteni, a háborús helyzetben az is csak előnyös lehet, ha ezzel a veszélyesebb Anglia és Franciaország szorulnak vissza, míg a megsegített Németországgal együtt a segítő is előretörhet.

Ez a taktika, amelyet az „aktiv semlegesség“ politikájának nevezhetünk, természetesen a háborús helyzetben válik be leginkább, de alapvető irányvonala ugyanaz, mint békében volt és amelyet maga Sztálin fogalmazott meg még a „népszövetségi“ politika kezdetén, 1932-ben, amikor azt mondta: a szovjetek nem csinálnak sem francia-barát politikát, sem német-barát politikát: csak szovjet-barát politikát. A „népszövetségi“ vagy „litvinovi“ politika, amely egyesek szerint „kudarccal“ végződött, alapvetően éppen úgy megfelelt a fentvázolt céloknak, mint ez a mai és ha amannak az volt a célja, hogy az akkor „békésebb“, tehát kevésbé veszélyes népszövetségi államokkal együttthaladva puhítsa a hitlerista dinamika Kelet ellen törő dühét, úgy ezt a célját éppugy elérte, mint amilyen célirányosnak látszik az illető állam szempontjából az, hogy ma, a „megpuhult“, békekináló és békevágyó Hitlerrel együtt puhítsák a foga-fehérjét

mutogató Anglia háborúra uszító és háborúkat kihívó erejét, aktivitását...

Egyes érzelmi idealisták és pacifisták az ilyen politikát talán tulkegyetlennek vagy cinikusnak tarthatják és (nem látva soha semminek a mélyét, de érzékenyen tapogatva mindennek a felszínét), beszélhetnek az „ideológiák alkonyáról“, ezt megértjük és kellőleg értékeljük. De már nehezebben érthető, ha különben jóakarató ábrándozók az USA magatartásában és Roosevelt akciójában „idealista“ célokat ismernek fel és nem látják, hogy ez sem más, mint az „aktív semlegességnek“ fentvázolt politikája, amely attól éppen csak annyiban különbözik el, amennyiben az USA az URSS-től éppen „ideológiailag“ különbözik; míg Roosevelt és az USA végső célja, hogy imperialista konkurrensait (főleg Angliát) kiszorítsa a világiacról, hogy a maga imperialista hatalmát biztosítsa, addig az URSS célja, hogy minden imperializmust és imperialista befolyást messzi elűzzön a saját határaitól és — a lehetőség szerint — minél több népet kivonjon az imperialista befolyás alól, minél nagyobb területet likvidáljon, mint „világiaci“ tényezőt. Ez persze csak akkor világos, ha imperializmus alatt nem egyszerűen a területi hódítást és minden hatalmi törekvést értünk, hanem azt a hatalmi terjeszkedést, amely — egy igen régi, de mindinkább igazolódó fogalmazás szerint — speciálisan huszadik századunkat jellemzi, amely egyben egy nagyobb és tőkeerősebb állam monopolista tőkéjének terjeszkedése a kisebb, a tőkeszegényebb, elmaradtabb országok felé és fölé, amely a tőke-elhelyezés (= kamat-, és osztalék-szivattyúzás) lehetőségei, nyersanyagforrások gazdagsága és a munkaerő-olcsósága szempontjából osztja a világot „érdekszférákra“, és amely a felosztással elégedetleneket örökösösen arra kényszeríti, hogy az újra-felosztást követeljék és ezzel az örökös háború állapotában tartsák a földkerekség lakosságát. Az imperializmusnak ebben a valóságos értelmében tehát például a panamai panamerikai értekezlet, melyen az USA, konkurrensai (főleg Anglia és Németország) másoldalu elfoglaltságát kihasználva, még egy „rukka!“ kinébb szorította azokat az amerikai kontinensről, hatalmas flottájának „védelme“ (= uralma) alá helyezte nemcsak a középamerikai földszorost és Panama-csatornát, hanem az egész amerikai földrészt, sőt (mint ők maguk mondják) az egész nyugati földgömböt, minden békés látogatás és vérnyomok híján is az imperialista hódítás minden ismérvét éppugy magán hordja (csak sokkal nagyobb méretekkal és intenzitással), mint a náci-német imperializmusnak véres erőszakkal véghezvitt tettei, amelyekkel ő is ragadott — ha nem is egész kontinenseket, de — amennyit éppen lehetett. Ezzel szemben hiába keressük legkisebb foltját is az imperialista kiszorító, elnyomó és szivattyúzó törekvésnek azokban a pozíció-szerzésekből, amelyekre e hónapban az URSS szánta rá magát, legfeljebb azt láthatjuk, hogy egy nagy világhatalom, amelynek nyugati tengerpartján kis vazallus-államokon keresztül nagy, állig felfegyverzett állam-farkasok nyújtogatják feléje fog-csattogtatva mérges szájukat, biztosítja önmaga védelmét, miközben féltő gonddal ügyel arra, nehogy menet közben a szóbanforgó kis államokban a nagy vörös „medve“ talpai alatt bárkinek akár tőkés-szivattyús-érdekei is csorbát szenvedjenek. Idézzünk a „Völkischer Beobachter“ nyomán a Balti-tenger kis kikötőit most megszálló hadsereg hivatalos lapjának, a „Krasznaja Zvezdá“-nak egy cikkéből, amely a Litvániával kötött szerződésről írva így buzdítja

a megszálló katonákat: „(Ezek a szerződések) biztosítják a Szovjetunió északnyugati határát is... az így kiépített védelmi rendszer egyben biztosítja Kelet-Európa békéjének. Az imperialisták minden erőfeszítése, amely arra irányul, hogy a Szovjetunió békepolitikáját meggyanúsítsák és szomszédait arra kényszerítsék, hogy a háborus uszítók részére kaparják ki a gesztenyét, csődöt mondtak.“ A Vilna-kérdésről: „A történelemben példátlan egy óriás-hatalomnak egy kis államcskával szemben tanúsított oly barátságos eljárása, mint amilyent a Vilna városról való lemondás és annak átadása bizonyít.“

Szükséges ezt kiemelni nemcsak azon aggodalmak miatt, amelyekkel sokan Finnország sorsát kísérik, hanem azért is, mert az aggodók között látjuk éppen azt az USA-t is, amely épp most azon fáradozik, hogy kamat-szivattyus rendszere érdekében (bár „puskalövés nélkül“, de jól felszerelt hadiflottája árnyékában, mégis) egy tucatnyi amerikai kis állam végleges elnyelésével vigye győzelemre a Monroe elvnek igazi parancsát: „Amerika — az USA-é“. De másért is fel kell figyelniünk arra a barátságos módra, amellyel az URSS, a kis államok segítségével biztosítja saját katonai biztonságát, anélkül, hogy azok belső életét a legkisebb mértékben (főleg: gazdasági rendszerüknek a szovjet-rendszerrel való teljes függetlenségét) érintenék. Azért ugyanis, mert egyes rémhirkeltők nem mulasztják el ma már az összes kis és középp államokat a szörnyűséges erejű vörös sárkány rémével ijesztgeni. Más, felvilágosultabb polgári elmélkedők ezzel kapcsolatban már felvetik a kis nemzetek és államok létjogának kérdését. De ha retrográdnak és anarchikusnak kell tartanunk a szétszaggató lokálpatrióta törekvéseket, (vagy ahogy valaki nemrég mondta: „Elviselhetetlen már, hogy Bosznia is nagykövetséget akar Tokióban felállítani“), biztos, hogy majdnem ilyen retrográd felfogás az is, amely a kis nemzeteket a „demokratikus“ és totális nagyhatalmak között kívánja felosztani. A jövő sem a „demokrata“ típusu imperializmusé, amely csak oly mértékben ad politikai függetlenséget, amilyen mértékben tőkéje útján biztosította feltétlen uralmát, sem pedig a „totális“ típusu hódításé, amely megfelelő tőkeerő hiányában erőszakkal veszi „protektorátusa“ alá vagy albánizálja a már független államokat, hanem egy olyan (ma még csak részlegesen kialakult és még kialakulóban lévő) nemzet- és államszövetségi rendszeré, amely a társadalmi alapzat átalakulásával egyidejűleg kizárja egy nagyobb nemzetek „nagyhatalmi sovinizmusát“, mint a kis nemzetek lokálpatrióta kispolgári anarchiáját és így biztosítja a nagy egészen belül minden nagy és kis nemzetnek egyenlő, valóban szabad gazdasági, politikai és kulturális fejlődését. A kis nemzetek tehát bátran és bizalommal nézhetnek a jövőbe még akkor is, ha a mai belső rendszerüket fenntartva, nem lehetnek tagjai egy ilyen államszövetségnek, de mint annak külső szövetségesei, annak sorsához kötik a sorsukat, ahelyett, hogy akár a „demokratikus“ imperializmus előtt hajtanának fejet, akár a totális hódítás „védelme“ alá helyeznék magukat.

Ezek szerint nem nehéz tisztán látnunk több oly kérdésben, amely az elmúlt hónapban a diplomáciát és közvéleményt lekötötte. Finnország kérdésében például indokolatlannak látszik az a világ-légi-riadó, amelyet a skandináv államok csaptak, nyilván nem a finn nemzetet, hanem saját angol- és amerikai tőke-érdeken függő szivattyús-érdekeiket

félte. Ennél jogosabban kelt figyelmet a kontinens ellentett oldalán a dunai és balkáni államok összefogásának kísérlete, amely az Albániában már gyökeret vert olasz katonai hatalom védelme alatt akarja a szóbanforgó nemzetek békéjét biztosítani. Ennél is jogosabb az az aggodalom, amelyet az angol-francia-török szövetség megkötése kelt, amely azáltal, hogy egy hadviselő csoport érdekeit szolgálja és kiszolgáltatja annak a török tengerszorosokat, nemcsak Törökországot fosztja meg egy régi, békéjét és függetlenségét biztosító szövetségtől, hanem hasonló módon a háboru veszélyét idézi.

A háború második hónapjának egész mozgalmas történetét összefoglalva, azt mondhatjuk: a háború első, lengyelországi fázisa után ez a hónap még nem vitt el a háború második fázisához, hanem a „békés“ háború jegyében folyt le, amelyben a hadviselők egyike (Németország) 1-2 tengeralattjáró és repülőgép-akciótól eltekintve, béke-beszédekkel lövöldözött, a másik kettő Törökországot verbuválta be hadsorába, de a legnagyobb szerepet mégis a semlegesek játszották: Szovjetország a Balti-tengeren, az USA a Panama-konferencián, Olaszország a Balkánon. A hónap utolsó napjaiban a skandináv államok csoportja emelt fejet azzal, hogy a finn kérdés alkalmát és ürügyét felhasználva, beindította a Sven Hedin-akciót, amelynek máig látható célja az, hogy Németországot az „utolsó percben“ „észre-térítse“, vagyis eltérítse a Szovjetekkel való együttműködés útjáról, a maga szolgálatain kívül bizonyos amerikai és angol civilizáció-mentő titkos körök támogatását ajánlgatva. Végül az „aktív semlegesek“ sikerein felbuzdulva szavát kezdi hallatni, Európa nyugati sarkában, a Franco-spanyol diplomácia is, amely lesipuskás rejtekéből gazdátlan vadra célozgat, amidőn spanyol-amerikai körök felé nyújtogatja csápjait és a keresztény civilizáció megmentésének élére tologatja magát.

Nem jelentéktelenek azok az események sem, amelyek más kontinenseken: a japán kormány belsejében, a kínai fronton, az indiai kongresszusi körökben, stb. végbementek, de azok — lassabb tempójuk folytán — még nem teljesedtek odáig, hogy a világ sorsát eldöntő európai eseményekre érezhető befolyással lennének. De nincs kizárva, hogy hamarosan — talán már a jövő hónapban — az itt végbemenő események is a világpolitika előterébe kerülnek. (K.)

A NYUGATI FRONT

I.

Itália és Spanyolország semlegessége — időlegesen vagy véglegesen? — megszerződött Franciaországot a várt három fronton való háború súlyos gondjaitól. A mai helyzet tehát az, hogy a kb. 400 kilométeres spanyol-francia, s a kb. 300 kilométeres olasz-francia határvonalon egyelőre elegendők az u. n. határbiztosító védintézkedések, míg a francia haderő zöme, az eddig nem valami nagy számú (kb. 200.000 ember október második hetéig) angol kiegészítéssel együtt kb. 350 kilométer hosszú, Svájc és Luxemburg közti jelenlegi tényleges frontra és annak hadtáppónáiba összpontosulhat. Ugyancsak az olasz és spanyol semlegesség által ideiglenesen vagy véglegesen kialakult új helyzetből eredendően, nem történt máig sem német, sem francia-angol részről semmi olyan politikai, illetve